

пов'язаних із інтелектуальною діяльністю з формування творчого мислення та професійної мотивації, а також інформативність і актуальність змісту матеріалу, зв'язок із юридичною професією, усвідомлений підхід до вивчення дисциплін, індивідуальна робота з кожним у плані розвитку професійної мотивації і професійного творчого мислення, розвиток професійної значущості й перспектив уживання літературної мови як унормованого варіанта національної мови в майбутній юридичній діяльності.

Отже, у модернізації професійної освіти останнім часом все більшого значення набуває компетентнісний підхід, що відіграє важливу роль у розвитку готовності ефективно використовувати потенційні можливості (знання, вміння, навички, цінності, психологічні особливості) та зовнішні ресурси (інформаційні, людські, матеріальні) для досягнення поставленої мети. Перебудова навчання мови та мовлення правника в означеному напрямі потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. Мовно-термінологічна компетентність у професіограмі правника // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр. Вип. 5. Київ, 2003. С. 23–29.

2. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. С. 16–25.

Посмітна В. В., доцент кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної академії Національної гвардії України, кандидат філологічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ

Сьогодні мовнокомунікативна грамотність набуває соціальної значущості. В аспекті професійної комунікації військових правоохоронців мовнокомунікативна компетенція є одним із чинників соціального спокою в державі.

Проблема правильності, майстерності мовної комунікації досліджується на міждисциплінарному рівні (Л.І. Мацько,

Л.М. Пелепейченко, В.П. Шейнов та ін.). Мовнокомунікативна компетенція вивчається в різних аспектах – від з'ясування загальних особливостей людського спілкування до практичних порад стосовно досягнення ефективності комунікації в окремій сфері або комунікативній ситуації. Питання мовнокомунікативної компетенції у військовій та правоохоронній галузях сьогодні аналізується передусім у зв'язку з увагою до проблем мовного впливу, міжкультурної комунікації, міжгалузевої комунікації [2; 4; 5].

Дослідження мовного впливу у військовому дискурсі на матеріалі діяльності Національної гвардії України засвідчують, що у службовому спілкуванні майбутні офіцери-правоохоронці спрямовують комунікативні зусилля передусім на досягнення відповідності комунікативній ролі керівника або підлеглого, а не на аналізування кожної окремої ситуації [4]. Як наслідок, мовна поведінка майбутніх офіцерів тяжіє до стандартності, одноманітності використовуваних засобів. Зауважимо, що йдеться не про використання статутних формул, а про спрощений підхід до вибору видів і засобів мовного впливу, комунікативних стратегій і тактик, недостатнє усвідомлення відповідальності за здійснюваний мовний вплив.

Мета цього дослідження – виявити напрями формування мовнокомунікативної компетенції майбутніх офіцерів-правоохоронців, визначити основні комунікативні стратегії і тактики, здатні забезпечити ефективність комунікації у військовій та правоохоронній сферах.

Будь-яке спілкування, особливо професійне, зумовлене позамовними цілями комунікантів. Ефективність мовного впливу визначається досягненням мети спілкування. Ефективність комунікації – поняття більш складне, воно передбачає, крім досягнення мети, також збереження комунікативної рівноваги співрозмовників, забезпечення психологічного комфорту. Отже, успішність комунікації пов'язана зі стратегіями співробітництва. Сучасний соціальний контекст вимагає вміння здійснювати мовний вплив, дотримуючись цих умов. Такі вміння, у свою чергу, залежать від комунікативної компетенції.

Комунікативна компетенція визначається як сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах і з різними комунікантами, а також умінь їх ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата [1, с. 13]. Як необхідний складник комунікативної компетенції розглядається мовна компетенція, тобто знання норм і правил

сучасної літературної мови та вміле використання їх у продукуванні висловлювань [там само]. Послугуємося терміном мовнокомунікативна компетенція [1, с. 11], який передбачає врахування чинників комунікативної компетенції з фокусуванням уваги на мовному аспекті (мова в широкому розумінні: і як система, і як її безпосереднє використання, тобто мовлення). Поняття мовнокомунікативної компетенції охоплює два рівні засвоєння мови: 1) правильність мовлення, володіння літературними нормами; 2) майстерність мовлення, вміння обирати з багатьох варіантів найбільш точний щодо змісту, стилістично і ситуативно доречний, виразний.

Якщо мовні норми курсант засвоює переважно в процесі вивчення дисциплін мовного циклу, то майстерність мовлення формується відповідно до рівня мовної компетенції середовища, а отже, повинна закладатися і вдосконалюватися постійно у процесі спілкування курсанта і викладача.

До понять, що мають бути осмислені майбутніми офіцерами, належать поняття комунікативної взаємодії, комунікативної рівноваги, ефективності комунікації. Значну увагу слід приділити питанню про необхідність дотримання основних принципів комунікації.

Важливим складником мовнокомунікативної компетенції сучасного офіцера-правоохоронця є його обізнаність із проблемами міжкультурної комунікації, яка реалізується на декількох рівнях спілкування – на рівні макрокультур, мікрокультур і субкультур [7]. Не можна недооцінювати роль компетентності військового правозахисника у сфері мовної поведінки в конфліктних ситуаціях. У кожному випадку важливо знати роль субкультур і варіантів соціального контексту у виборі тактики мовної поведінки.

Майбутній офіцер має бути підготовленим до здійснення мовного впливу на підлеглих. З огляду на демократизацію армії мовний вплив має розглядатися командиром як вплив на свідомість, а не на підсвідоме. Останнім часом активно популяризуються нейролінгвістичні технології впливу, і це викликає занепокоєння. Нейролінгвістичне програмування (НЛП) передбачає вплив на підсвідомість. Уважаємо, що право на застосування таких технологій мають тільки фахівці-психологи і тільки в разі необхідності надати допомогу людині. У формуванні мовнокомунікативної компетенції слід орієнтуватися на відкритий, демократичний мовний вплив.

Сучасний офіцер повинен уміти переконувати, апелюючи до свідомого сприйняття інформації за допомогою мови.

Комунікативна компетенція передбачає дотримання комунікативних стратегій, що дають змогу досягти необхідного результату комунікації [2, с. 13]. У сучасних умовах професійного спілкування такими стратегіями повинні бути стратегії співробітництва (кооперації), що передбачають урахування інтересів адресата. Вважаємо, що з метою формування мовнокомунікативної компетенції найбільш доцільно впроваджувати у військову комунікацію такі кооперативні стратегії: стратегію ввічливості; стратегію формування індивідуальної картини світу адресата (з опорою на категорії «свій / чужий», «добро / зло»); стратегію позитивного налаштування адресата. Визначені стратегії мають багато спільного у мовній реалізації.

Крім звичних для військового дискурсу тактик команди, рапорту, апеляції до авторитету [4], вважаємо за доцільне більш активно впроваджувати такі комунікативні тактики: схвалення; позитивне оцінювання діяльності (на протигагу поширеному в дискурсі армії категорично негативному оцінюванню); внесення елемента неформальності (може використовуватися поряд зі звичними для військових тактиками розпорядження, вказівки); несподіванка (полягає у використанні несподіваної інформації, що викликає зацікавлення та подальше осмислення інформації); гумор (мова йде про позитивний гумор, а не зневажливо-іронічні зауваження) та ін.

Для досягнення ефективності комунікації необхідно планувати її результат, визначати комунікативну стратегію, спрямовану на співробітництво, і використовувати відповідні тактики. Якщо в арсеналі суб'єкта впливу закладені різні тактики мовної поведінки, він здатний не тільки ефективно використовувати їх відповідно до мети та змісту повідомлення, а й швидко реагувати на ситуацію, пристосовуватися до умов спілкування.

Список використаних джерел

1. Мацько Л.І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л.І. Мацько, Л.В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
2. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку: теоретичні засади галузевої комунікації : моногр. / [Л.М. Пелепейченко, І.О. Лисичкіна, В.В. Посмітна та ін.] ; за

ред. д. філол. наук, проф. Л.М. Пелепейченко. – Харків : АВВ МВС України, 2009. – 272 с.

3. Пелепейченко Л.М. Стратегії спілкування правоохоронних структур і ЗМІ // Сектор безпеки України та засоби масової комунікації: pro bono public : монографія. – К.; Женева; Луганськ : Янтар, 2011. – С. 142 – 222.

4. Посмітна В.В. Когнітивні та прагматичні особливості мовного впливу у військовому дискурсі : дис... кандидата філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Посмітна Вікторія Віталіївна. – Харків, 2012. – 200 с.

5. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. / [В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева та ін.] ; за заг. ред. Є.Д. Скулиша. – 2-ге вид. – К. : ЗАТ «ВПІОЛ», 2011. – 248 с.

6. Шейнов В.П. Психологическое влияние / В.П. Шейнов. – Минск : Харвест, 2007. – 640 с.

Котляренко С. В., доцент кафедри методики викладання української мови та літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат філологічних наук, доцент

ЦІЛІСНІСТЬ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Відновлення української державності, інтеграція в європейське і світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на духовні пріоритети, людину та її права, націю. Відповідно до цього визначаються нині й основні напрямки реформування навчально-виховного процесу. Життя висунуло суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, пропонувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Тому орієнтиром змісту освіти є розвиток особистості.

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв’язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.